

SETOMAA

ilmub aastast 1995

Omad ja võõrad

Selleaastane Seto Kuningriik oli kõigi aegade võimsam. Ligikaudu 3000 külastajat lubavad rääkida sellest kui suurriitusest isegi üleriiklikus mastaabis. Seda tõendab ka asjaolu, et setode Kuningriiki väisas ka Vabariigi President. Ka valitsuse esindus oli sedavõrd suur, et ei saakski ilmselt ühe käe sõrmedel kokku lugeda. Kõik see näitab, et setonduse populariseerimine on hakanud vilja kandma ning Setomaa kui piirkond on teinud end riigis küllaltki märgatavaks ja äratuntavaks.

Kuningriigist on saanud sündmus, mida üsna laiad rahvahulgad teavad, kui lõbusat ja omapärast rahvapidu Lõuna-Eestis. Eks nii ta olegi, et suure osa inimmassi jaoks on see võimalus platsi peal ringi tolgendada, erinevaid sorte koduõlut maitsta ja muru peal lesides rahvalikke viise kuulata.

Osa sellest massist teab üht-teist seto leelost ja seto keelest. Oleks ilmselt liig lootat, et iga Kuningriigil käia jälgiks algusest lõpuni sõnoliste võistulaulmist ning elaks sellele asjatundlikult kaasa. Küll panustab ta seto kultuuri arengusse viisamaksu tasumise ning kohalike ettevõtjate ja talunike toetamisega — iga joodud kann õlut ning ostetud suveniir märgib kellegi tasutud vaeva.

Seetõttu polegi ehk kõige otstarbekam jagada Kuningriigi külastajaid omadeks ja võõrasteks. Muidugi on Kuningriik eelkõige setode pidu ja setode uhkuse ilming. Kuid ühtviisi oma pärimuskultuuri säilitamisega tuleb seda ka laiema rahvahulkades populariseerida. Ainuüksi sisetarbimise najal ei ela tänapäeval ükski hästi arenev piirkond. Kui «võõrad» Setomaale aeg-ajalt raha sisse ei too, siis kes seda teeb?

Setomaa on siiski enamasti jätnud külastajatele avatud ja sõbraliku piirkonna muljet ja nii see peakski parema arengu nimel jääma.

Üks võimalus on ka selgitada mitte-setomaalasele oma kombeid ja reegleid: nii et kohalike olusid mittetundev inimene end ise hästi tunneks ja teisi ei häiriks. Mis kasu on heita rahvale ette puudulikku etiketi tundmist, kui selle õpetamiseks ei ole suurt tehtud. Küllap tuleks inimestele lihtsalt paremini selgitada, kuidas üks või teine asi käib. Või puust ja punaseks ette teha — kuhu võib istuda ja kuhu ei tohi. Vaevalt, et keegi säärast hüva nõu pahaks paneb, aga nii palju arusaamatusi jääb olemata.

Lehte tegevä:

Toimetaja — Taro Igor, tel. 7954494, mob.5273985, e-post: igor.taro@setomaa.ee

Küil — Sarvõ Õio

Makett ja külesäädmine — Taro Julia

Kirätsura: Nutovi Mirjam, Hörna Maar'a, Sarvõ Õio, Lillagu Anti, Riitsaare Evar, Saarestiku Teele, Linnamäe Lauri, Ilvese Aapo, Kauksi Ülle, Hörna Aare, Matvei Arvi, Raudoja Ahto

Välläandja: Setomaa Valdade Liit

Trükjä: AS Printall

Lehe ilmumist tugõva Setomaa Kultuuriprogramm

Kiri Kiroda: Igor Taro

Setomaa ajaleht

Laossina küla

64301 Mikitamäe vald

vai igor.taro@setomaa.ee

Toimõndusõl om õigus kirju toimõnda ja naid lühendä

Küssü õks või'

Väisasin mõne nädala eest Setomaad. Kui sõitsime ühe päeva Setomaal ringi, nägime päris palju tühjana seisvaid elumaju. Küsiksingi siinkohal kohe ära: «Kui sul on vanemate maakodu Setomaal, ja sa ei taha (või ei saa) nii kaugel elada, siis kingi see ära, et keegi kes tahaks Setomaal elada, võiks proovida.»

Minu enda vanaema Helene ja vanaisa Ilja Sarv elasid Saatses enne minu sündi. Nüüdseks on mu ema Maria Laaning juba 6 a. surnud. Olen ise 57-aastane üksik naine, kel lapsed suured ja elavad oma peredega. Üksikuks sain 13 aastat tagasi. Olin väga raskelt

haige enne usule tulekult. Mul ei olnud tervet kohta, ka närvid olid läbi. Minust oli saanud tol korral murest murtud alkohoolik ja suitsetaja. Kui Juma mu ellu sekkus ühel päeval telgikoosolekul 14.07.94, siis mu elu muutus täielikult. Muidu jõin 450 gr alkoholi iga päev, aga järgmisel päeval ei tahtnud enam viina ega suitsu.

Jumal tegi minu elu esimese ime, et ma usuksin, et ta on olemas. Hakkasin Piiblit lugema ja kogudustes käima. Minu sees hakkas kasvama igatsus Jumala järele. See on nagu mõistujutt Piiblis, et «külva ja külvas seemne ja see hakkas kasvama».

KIRI KIRODA:

Igor Taro

Setomaa ajaleht

Laossina küla

64308 Mikitamäe vald

vai igor.taro@setomaa.ee

Tänaseks on elu nii läinud, et olen ikka usus. Lõpetasin aastase Nelipühi kiriku piibli-kooli ja Metodisti kiriku ülikooli. Olen kõrgharidusega ja sooviksin töötada usuõpetajana koolis.

Kas Setomaal on kool, kes palkaks endale usuõpetaja? Kui jah, siis mina oleksin hu-

vitatud sealkandis elamisest mahajäetud majas, et hooldada seda, õpetada lastele lilllekasvatust ja kokatööd, sest need on minu hobid.

Jumal on mind tervendanud väga paljudest haigustest, Jumal tervendab ka Sind!

Laine Peterson, Otepää

Tähnäkene ja Pähnäkene Kuningriigih Meremäel

Om päivi midä oodõtas aastak aigu ja ku' tuu sis müüdä saa, sis naatas vahtsõst uutma. Üts sääne päiv on Seto Kuningriik. Kuningriigih Meremäe pääl käve' ka' Tähnäkene ja Pähnäkene. Kullõmi', midä nä säääl joudsõ' kaia' ja nätä' ja kuis näile miildü.

Pähnäkene: «Võeh, Tähnäkene, ma' olõ nii väsinü' ja nägo kõik hõõhkak. Olõ-õi' kergete olla' terve päiv tuulõ ja päevä käeh, ku' olõt harinu' mõtsu vaihõl elämä. Eiski' latsõ' olli' mäe pääl vingudsõ'. Olõt harinu', õt kokhi' om tummõ sain kost silmile tukõ saia'.»

Tähnäkene: «Ikku-üi midägi', tuu iist omma' sul ilosa' verevä' põsõ'. Ja illos oll säääl. Ilm oll kullandõ. Väsuminõ ti-i' midägi', hummõnist puhkat vällä.»

Pähnäkene: «Tuu õks õigõ. Säänest asja täks näe-ei' inäp kunagi', õt seto naase' laulva' pilvi pääl, sukmani hanna' õnnõ hiibõlõsõ'. Teno tai-vaesäle, õt sääntse ilosa ilma and.»

Tähnäkene: «Hüä om umah säängüh pikta'. Sinnä' mäe pää-

le oll väiga veid'õ' pinke pant, olõ-õs kohegi' kükädä', maha ka' taha-as istu', sis saai' peräst üles.»

Pähnäkene: «Vaest kõrraldaja' olli' liisna noorõ' ja nä tiiä-äi', õt vana' olõ-õi' inäp võrksa' ja jala'-käe' painu-üi' nii ku' inne.»

Tähnäkene: «A vaest oodõti sinnä' rohkõp noorõbat rahvast, kiä' ütškõik kohe kükäse'.»

Pähnäkene: «Jummal tuud tiid. A ar' sai oltus, olõ-õi' hätä midägi'.»

Tähnäkene: «Säääl kõrval oll üts tsuuda juuriga' üles poolõpuu püstü pant.»

Pähnäkene: «Jah ma näid tuud. Üts tutva naane ütäl, õt no' om kurõl kohe pessä tetä'.»

Tähnäkene: «Hüä mõtõh. Tiiä-äi' kas kurg ka' nii mõtlõs — ilmapuu kurõpesä.»

Pähnäkene: «A kas sa' olõt kuulnu', õt inõmisõ' kutsuva' Meremäe mäke Kuningamäest?»

Tähnäkene: «Tuud joht olõ-õi' kuulnu'. Saiis mäe pääl kõrvõsidõ üte päälliina provvaga',

kiä' oll edimäist kõrda Setomaa ja sis timä imeht, õt kuis inõmisõ' mito tunni järges müüdä istusõ' ja kullõsõ' laula ja timä saa-ai' pia midägi' arvu.»

Pähnäkene: «No jah, nii tä kõõ om olnugi', õt vanaaolitsõ' seto' tulõvagi' tuuperäst, õt kullõlda' laulusõnnu, nimä' omma' harinu' kullõmma ja eis' laultõh ummi mõttit ütlemmä.»

Tähnäkene: «Ja tuu liinaprova imeh viil, õt kuis mõistõtas nii ruttu vahtsit laula tetä'. Kuis sa õks tõõsõlõ inõmisõlõ säänest asja seletät. Tä lubasi vahtsõl aastagal jal' tulla' kullõmma ja kaema, õt nii tõistsagamanõ pido om.»

Pähnäkene: «Õgas liinuinõmisõ' nii väiga siiä' Setomaalõ essü-üi', tahetas rohkõba saari piteh veeldä'.»

Tähnäkene: «Pido lõpp oll sääne hansak. Mõnikõrd kaet filmi ja sis om kaiõh nii põnnõv, põnnõv, a lõppu peräst olõki-i'. Ma käve alah kuningalavvah ka'. Süüke oll säääl sääntsit ja mäntsit.»

Pähnäkene: «Ma' ka' joudsõ sinnä', a lavva viirde sai sis,

ku' edimäse' naksi' tarõst välälä minemä. Saiis saina veereh ja kai kuis süüke habitas. Kiä' olli' midägi' saanu' kätte, sis tuud jaeti ka' tõisilõ. Peräst jakku kõigilõ»

Tähnäkene: «Vaest pidänü' sootska' ja meistri' iih minemä ja sis tõõsõ' takah, a s'oo kõrd oll vist nii, õt kutsmalda' külälisõ' olli' jo' kohal, ku' sootska tull.»

Oldas harinu', õt Setomaa al andas süvvä' ja juvva', säääl om kõõ pido, säääl omma' kõik inõmisõ' oodõt ja kõiki võõdas vasta ku' lähebit sugulaisi.»

Pähnäkene: «Tuu asi või kül' nii olla'. Viimädsel aol k'au nii pall'õ rahvast ja kõik arvasõ, õt näid oodõtas. Om jo' nii, õt peletäs korgkoolõ õpilaisi ja ku' nätä, õt jal' tulõva', sis mindäs kotost ar', õt saia' rahu ja ummi tõid tetä'.»

Tähnäkene: «Om sääne ütleminõ, õt ku' tulõt sis tuu', ku' läät sis vii'. Tulõja' võisi' sis tuu pääl mõtõlda'.»

Pähnäkene: «Jah. Tuud ütlemist piasi' mii' kõik meeleh pidämä.»

Sarvõ Õio

Kommentaare internetist:

<http://ajaleht.setomaa.ee>

Loe ja kommenteeril!